

Autismikirjo ja arjen tuki - webinaari

20.3.2023

ohjaava opettaja Tero Kujala
Oppimis - ja ohjauskeskus Valteri, Onerva

1

Mitä toivoisimme lapsellemme?

Naurua

Iloa

Hymyä

Onnistumisen
kokemuksia
Osallisuutta
Ymmärrystä
Hyväksyntää
Kaveria
”Rinnalla kulkijaa”

Sensitiivisiä
kohtaamisia

Turvallisuutta

Apua

Oppimista

Tukea

Yhteistyötä

Hyvää fiilis -> mielen hyvinvointi!

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

kuva: mammablogi.fi

VALTERI

2

Autismikirjosta

[Käypä hoito-suositus autismikirjon häiriö 2023](#)

Diagnosointimuutos (DSM-V, ICD-11)

Yhä varhaisempi tunnistaminen

- yleinen esiintyvyys yksi sadasta (uusimpien tutkimusten mukaan 1 - 2,5 %)
- diagnoosi 3,4 vuotiaana

Autismikirjon taustatekijät

Monihäiriöisyys, samanaikaishäiriöt

Tytöt ja naiset autismikirjolla

Stressiherkkyys

Autismiystäväisyys - > mielenhyvinvointi

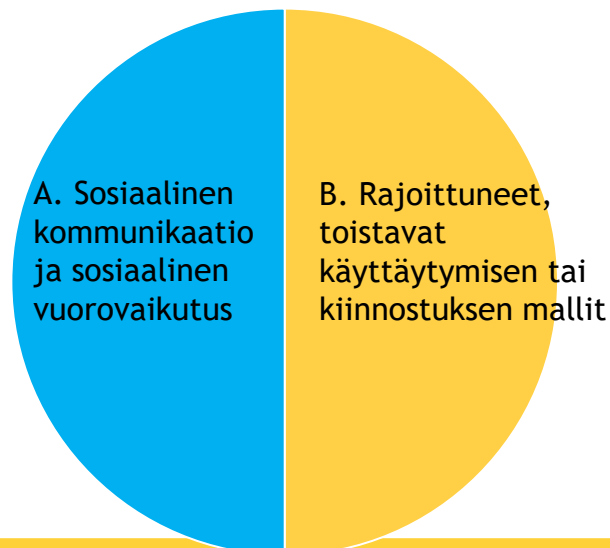
200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

3

Autismikirjon häiriö (DSM-V)

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

4

Autismikirjon häiriön diagnostiset kriteerit

A1. Sosioemotionaalinen vastavuoroisuus

- poikkeava sosiaalinen lähestyminen
- epäonnistuminen normaalissa vuorottelevassa keskustelussa
- kiinnostusten, tunteiden, ja tunnetilan jakamisen vähyyys
- tai näiden täydelliseen puuttumiseen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa

A2. Ei-kielellinen kommunikaatiokäyttäytyminen

- huonosti integroitava kielellinen ja ei-kielellinen kommunikaatio
- katsekontaktin ja kehonkielen poikkeavuus tai ei-kielellisen kommunikaation ymmärtämisen ja käytön puute
- kasvojen ilmeiden ja eleiden puuttuminen

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

5

A3. Kehitysikään sopivien suhteiden kehittyminen ja ylläpito

- vaikeus säätää käyttäytymistä erilaisiin sosiaalisiin yhteyksiin sopivaksi
- mielikuvitusleikkien jakamisen ja ystävyyssuhteiden luomisen vaikeus
- ihmisistä kiinnostumisen puuttuminen

B1. Stereotyyppinen tai toistava puhe, motoriset liikkeet, tai esineiden käyttö

- yksinkertaiset motoriset stereotypiat, kaikupuhe, toistava esineiden käyttö, tai omaperäiset fraasit

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

6

B2. Liiallinen takertuminen rutiineihin, käyttäytymisen rituaalinomaiset mallit, tai liiallinen muutosten vastustaminen

- motoriset rituaalit, saman reitin tai ruoan vaatiminen, toistava kyseleminen tai äärimmäinen hätä pienistä muutoksista

B3. Erittäin rajoittuneet, fiksoituneet kiinnostukset jotka ovat epänormaaleja voimakkuudeltaan tai kohteen suhteen

- vahva kiinnittyminen tai mielenkiinto epätavallisiin esineisiin
- liiallisen seikkaperäiset tai toistavat kiinnostukset

B4. Yli- tai alireagoivuus sensoriselle ärsykkeelle, tai epätavallinen kiinnostus ympäristön sensorisiin puoliin

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

7

Monihäiriöisyys

Nostoja

Psykiatriset häiriöt 54-94 %

ADHD 30-80 %

Aistitiedon käsittelyn vaikeudet 53 -95 %

Kehitysvamma 33 %

Somaattinen sairastavuus

Suolisto-oireet

Unihäiriöt

Välttelevä tai rajoittava syömishäiriö (ARFID)

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

8

Arjen tuki

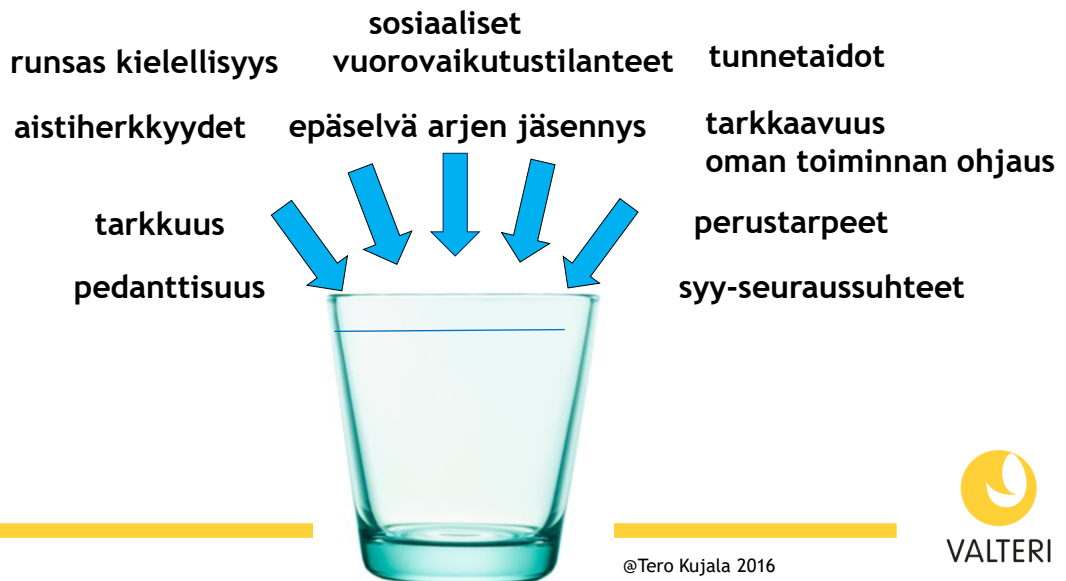

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

9

Stressikuppi - ilmiö

VALTERI

10

Autismiystävällinen toimintaympäristö

<https://www.kaypahoito.fi/nix03214>

Aistiesteetön

Sosiaalisesti turvallinen

Vahvuuksiin keskittyvä

Selkeä ja ennakoiva

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

11

”Hyväksymme sinut sellaisena kuin olet.”

Oma tapa kohdata ja olla vuorovaikutuksessa tärkeintä

- asenne-esteettömyys
- tietämys
- ymmärrys
- toimintatavat: kohtaaminen, vuorovaikutus, ohjaus

Huoltajien, vanhempien kohtaaminen

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

12

Fysiologiset tarpeet

Ruoka, juoma, uni ja lepo, terve keho

- kiputilat, sairaudet (äkillinen käyttäytymisen muutos)
 - *vatsan suoliston kivut 50 % autismikirjon henkilöillä*
- univaikeudet
- lääkitykset

Vireystila ja sen vaihtelut

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

13

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

14

Selkeyttä kommunikointia

Varmista
ymmärrys. Anna
aikaa vastata.

Visualisoi.

Puhetta
tukevat ja
korvaavat
menetelmät.

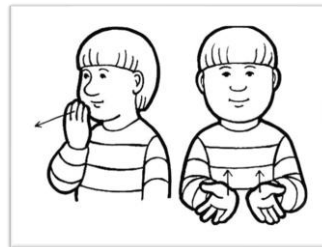
Lyhyesti ja
selkeästi!
Puhumme
usein liikaa.

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

15

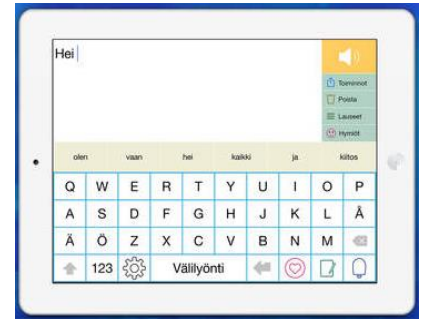
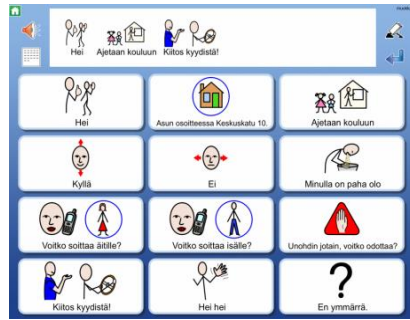
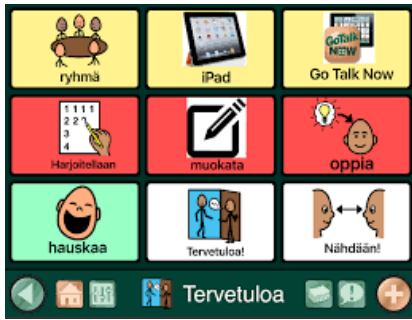

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

16

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

ios:GoTalkNow, Predictable,MOI - kalenterisovellus

ios, android: WigitGo,

win: sähköSanoma, Taike

17

Strukturoi ja visualisoi

"Tärkein strukturi on aikuisen päässä."

Mitä? Missä?
Milloin? Kenen
kanssa? Kuinka
kauan? Miksi? Mitä
seuraavaksi?

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

18

Hämmennystä, epävarmuutta?

Ok, tehkää tämä
MYÖHEMMIN!

Iltapäivällä
?

5
minuutin
päästä?

Ensi
viikolla?

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

19

Jäsentämisen monet mahdollisuudet

Aika

torstai	
8:00	aamupalaveri
8:30	juhla
9:45	välitunti
10:30	ruokailu ja vapaa-aika
11:00	tekninen työ
11:00	välitunti
12:00	tunne ja sosiaaliset taidot
12:15	jutteluhetki
12:50	koulupäivä päättyy
13:00	

Taksilla Tuvalle.

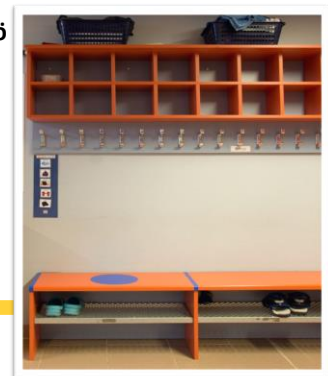
Henkilöt

TIISTAI	
8.00	AAMUPALAVERI
8.15	YMPÄRISTÖTIETO
9.00	TERVEYSTIETO
9.45	VAPAA-AIKA
10.00	KOTITALOUS
10.50	
11.30	RUOKAILU
12.00	VAPAA-AIKA
12.15	ITSENÄINEN TYÖ
13.00	VÄLITUNTI
13.15	JUMPPA / RENTOUTUS
14.00	TAKSI

Hakunen lauantai

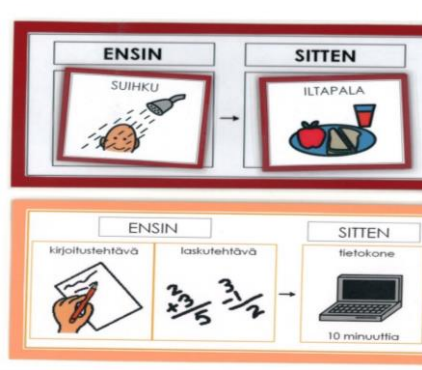
Tilat, ympäristö

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

20

Toiminta, työskentely: Ymmärtääkö lapsi, mitä häneltä odotetaan?

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

21

KUVATAIDETYÖ: PERHONEN

- 1.) Valitse: käytätkö valmiita perhosmalleja vai piirrätkö perhoset itse.

- 2.) Väritä perhoset puuväreillä.

- 3.) Leikkaa perhoset paperista huolellisesti.

- 4.) Siivoa oma paikkasi.

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

22

Valinnat, osallisuus

Mitä saa ja voi valita?

Osaako hän valita?

Mihin voi vaikuttaa?

Valinnat vahvistavat osallisuutta ja joustavuutta

Leikki

Mielekäs vapaa-aika

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

23

Kestäisitkö tällaista informaation määrää?

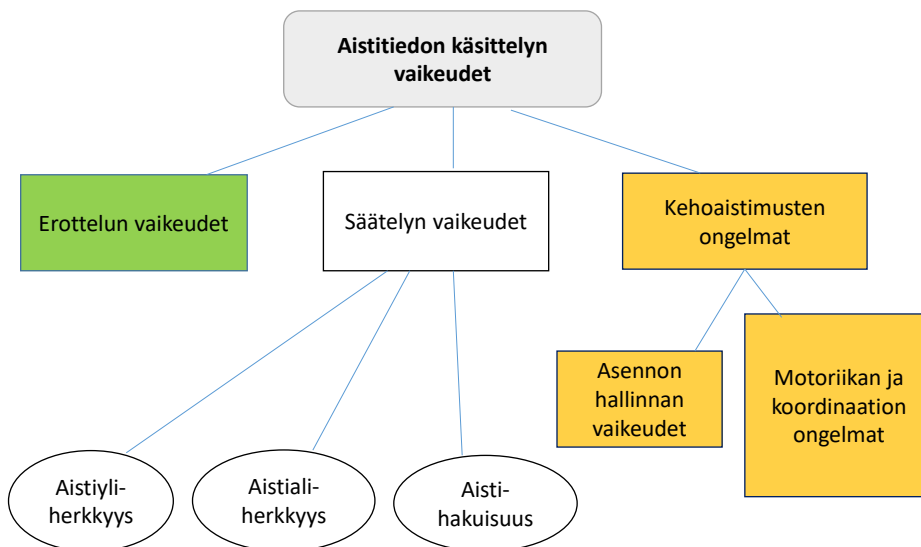
<https://www.youtube.com/watch?v=aPknwW8mPAM&t=2s>

Youtube: Can you make this to the end?

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

24

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

25

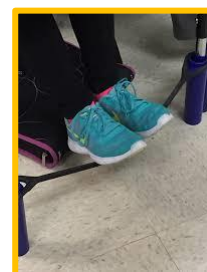
Aistiesteetön ympäristö

Ärsykkeet:

Vähennä / poista

Lisää / vahvista

Mahdollista itsehallinta

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

26

Sosiaalisesti turvallinen arki

Opeta

Mahdollista vuorovaikutustilanteita,
vahvista osallisuutta.

Ennakoi, tulkkaa, piirrä

”Työharjoitteluun”:

Leikki, pari - ja ryhmätyöskentely,
ulkoilu, retket, juhlat

- vahva tuki

- palaute

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

Kuva:Piikepäivät

VALTERI

27

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

28

Musiikaali

Autolla kaupunkiin. Sanna

Kävelen A-saliille.

Riisun takin naulakkoon.

Istun ja odotan.

Katson ja kuuntelen hiljaa.

Esitys päättyy.

Taputan.

Puen takin päälleni.

Kävelen autolle.

Autolla koululle.

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

MINÄ JA KAVERIT

Minä leikin kavereiden kanssa.

Minä leikin kavereiden kanssa hippaleikkiiä.

Minä keinun kavereiden kanssa.

Minä keskustelen kavereiden kanssa.

Minä pelaan kavereiden kanssa.

Minä pelaan palloa kavereiden kanssa.

Minä urheilen kavereiden kanssa.

Kavereiden kanssa touhuaminen on kivaaf

29

Tunnetaitojen portaillla

”Kulje rinnalla”

tunteiden säätely

tunteiden ilmaiseminen

tunteiden nimeäminen

tunteiden tunnistaminen

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

30

 Erityisvoimia Keinoja _____ (lapsen nimi) toimintakyvyn ylläpitämiseen

	Kun lapsi on punaisilla, hän käyttäytyy:	Mikä kuormittaa? 	Mikä palauttaa toimintakykyä?
	Kun lapsi on keltaisilla, hän käyttäytyy:		
	Kun lapsi on vihreillä, hän käyttäytyy:		

<https://erityisvoimia.fi/>

31

LEPO – energia alhaalla	HYVIN MENE – energia alhaalla	HIDASTA – kohonnut energia	STOP- PYSÄHDY – korkea energia
			
tunne: surullinen, tylsistynyt, yksinäinen, väsynyt, pettynyt, sairas	tunne: iloinen, positiivinen, kiitollinen, ylpeä, tyyni, läsnä oleva, rauhallinen, keskittynyt, valmis oppimaan	tunne: hassuttelu, jännittynyt, turhautunut, ärsyyntynyt, huolissaan, häpeissään, kontrolli hukkumassa	tunne: viha, pelko, hermostuneisuus, syvä suru, aggressiivisuus, kontrolli hukassa
tavoite: muuttaa olotila kohti vihreää 	tavoite: lisätä energiaa tai ylläpitää olotila	tavoite: muuttaa olotila kohti vihreää 	tavoite: muuttaa olotila kohti vihreää

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

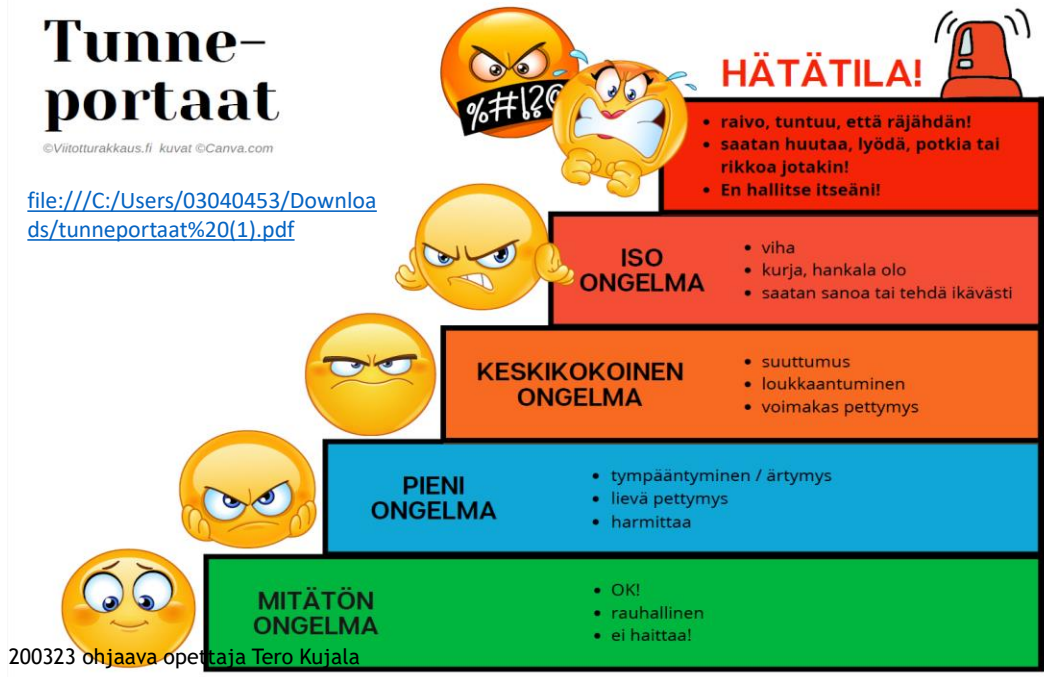
[http://varhaista-aikaa.blogspot.com/2020/03/itsesaatelyn-
vyohykkeet.html](http://varhaista-aikaa.blogspot.com/2020/03/itsesaatelyn-
vyohykkeet.html)

32

Tunne- portaat

©Viitoturakkaus.fi kuvat ©Canva.com

[file:///C:/Users/03040453/Downloads/tunneportaavat%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/03040453/Downloads/tunneportaavat%20(1).pdf)

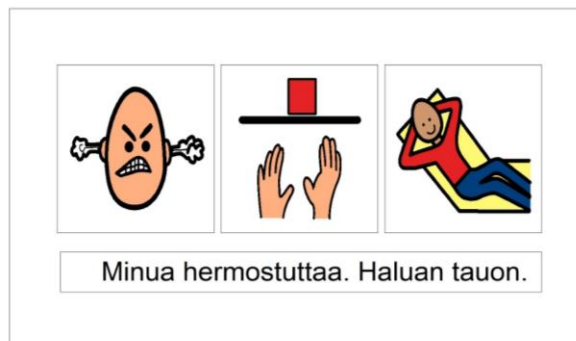

33

Hermostumisen, vihastumisen struktuuri ja rutiini

Opetellaan yhdessä yksilöllinen keino ja tapa toimia haastavassa tilanteessa

- ennakointi, ohjaus, visuaalinen ohje

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

VALTERI

34

Haastava tilanne - hallittu kohtaaminen

"Kun sinä olet levoton, niin minä olen rauhallinen."

Tunteet tarttuvat

- empatian tunteen vaikeudet
- vaikeus ymmärtää, mitkä omia tunteita

Hillitse oma tunnetilasi

Vältä dominoivaa katsekontaktia

Puhu rauhallisesti, älä korota ääntäsi

Älä lähde mukaan valtataisteluun

Anna henkilölle muuta ajateltavaa

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

35

Purkua, palautumista!

Mielenkiinnonkohteet,
"EKKOT"

Liikkuminen, liikunta

Aistimuksia

Hengitys

kuva Shutterstock

Musiikki

Oma tauko, yksin olo,
turvapaikka

Käsille tekemistä,
tarkkaavuutta vaativaa

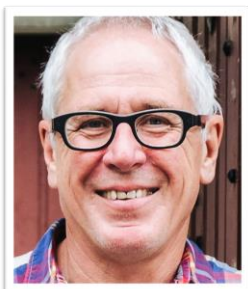
Hengähdystaukoja,
"Restart"

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

36

Peter Vermeulen (Autisme Centraal, Belgia):

Onnellisuus autismikirjolla = menestys elämässä

VALTERI

200323 ohjaava opettaja Tero Kujala

37

VALTERI

Ohjaava opettaja Tero Kujala
etunimi.sukunimi@valteri.fi
p. 0295 33 2862

38